

Sprog i Norden

Titel: Hvordan er undervisningen i sproget dansk i de grønlandske folke- og gymnasieskoler?

Forfatter: Katti Frederiksen

Kilde: Sprog i Norden, 2011, s. 75-82

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Dansk Sprognævn

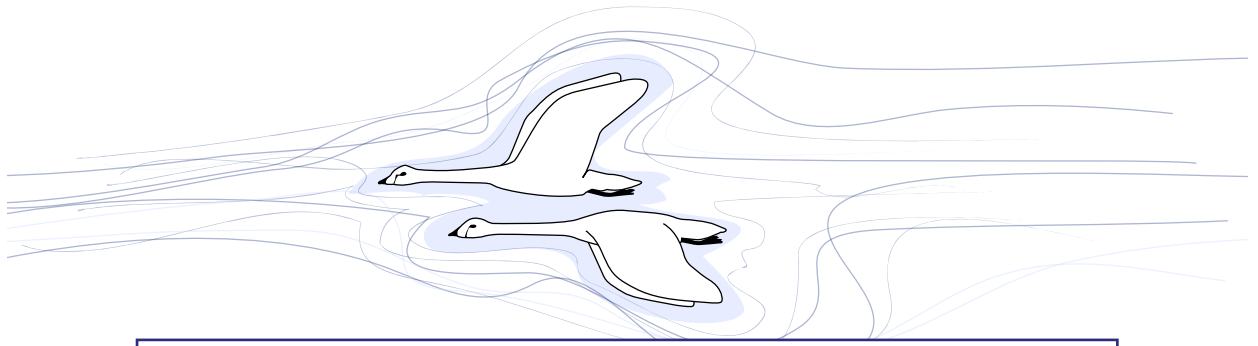
Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Hvordan er undervisningen i sproget dansk i de grønlandske folke- og gymnasieskoler?

Katti Frederiksen

Undervisningen i sproget dansk som et obligatorisk fag har nu eksisteret mere end 50 år i Grønland. Statussen på det danske sprog har været skiftende både i uddannelsessystemet og i samfundet alt efter den politiske udviklingssituation, der har været i daniseringsperioden i 1950-60'erne og ved indførelse af Hjemmestyret i slutningen 1970'erne og ikke mindst i dag (2010) hvor Grønland har fået sit eget selvstyre. Artiklen belyser hovedsageligt den overordnede sprogundervisningssituation i Grønland med særlig henblik på faget dansk både i folkeskolen og gymnasiet.

Faget dansk i Grønland – et historisk blik

Grønlandsk brugtes overvejende som undervisningssprog i de grønlandske folkeskoler, og helt frem til 1953 var undervisningssproget udelukkende grønlandsk, hvor danske lærere også lærte grønlandsk for at kunne undervise børn og kateketer (dvs. hjælpepræster og lærere). Men siden 1925 har faget dansk eksisteret som et valgfag for de grønlandske elever.

I 1950-52 blev folkeskoleordningen således, at man delte eleverne i A-klasser (grønlandssprogede) og B-klasser (dansksprogede), og opdelingens grundelse var, at de dansktalende børn ofte var bogligt stærkere end grønlandssprogede, og man mente derfor dengang, at det var bedst at dele eleverne. Her var det også op til forældrene, om de ville have deres børn i en dansk eller grønlandsk klasse. Denne opdeling i A og B-klasse blev først afskaffet i 1994, hvor man så derefter begyndte at blande eleverne i såkaldte *integrerede klasser*, uanset sproglige og kulturelle forskelle.

Fra 1959 skiftede undervisningssproget til dansk. Forsøget blev vedtaget som en egentlig skolelov i 1967, og i den periode, hvor daniseringspolitikken

G-50/60 dominerede, var undervisningssproget overvejende dansk og især for de dansksprogede klasser og de steder hvor der var mangel på dansksprogede lærere.

Ved indførelse af Hjemmestyret i 1979, blev grønlandsk stadfæstet som hovedsprog, og derudover skulle der undervises grundigt i dansk. Dette medførte, at man prioriterede det grønlandske sprog på bekostning af det danske sprog, jf. dette citat fra Hjemmestyrelovens § 9:

Det grønlandske sprog er hovedsproget. Der skal undervises grundigt i det danske sprog.

Stk.2. Begge sprog kan anvendes i offentlige forhold.

I dag kører folkeskolerne ud fra principperne i Atuarfitsialak (dvs. „den gode skole“ som er betegnelsen for den folkeskolereform, der har udgangspunkt i forordningsændringen i 1997), og de er baseret på de integrerede klasser, mens den gymnasiale uddannelse, som blev etableret i Grønland i slutningen af 1980'erne kun kører på dansk – også i den forstand at læseplaner og eksaminer styres af det danske undervisningsministerium.

Ifølge folkeskolens opbygning efter folkeskoleforordningen af 1997 er folkeskolen opdelt i 3 trin: et 3-årigt yngstetrin, et 4-årigt mellemtrin og et 3-årigt ældstetrin.

Fra skoleåret 2002/03 begyndte eleverne at have danskundervisning fra 1. klasse (før var det fra 4. klasse) og 5 timer om ugen, mens engelskundervisningen startes fra 4. klasse (før var det fra 7. klasse).

Dansk i folkeskolen: modersmålsundervisning

Dansk i folkeskolen bestemtes obligatorisk som første fremmedsprog for de grønlandske klasser, mens grønlandsk for de danske klasser også var et fremmedsprog. I forbindelse med indførelse af Atuarfitsialak/Den Gode Skole var målet at tage udgangspunkt i den enkelte elevs sproglige kompetencer. Men heller ikke Atuarfitsialak kunne befri sig fra modersmålstraditionen, da de fagdidaktiske metoder fortsat er baseret på modersmålsundervisning både i dansk og grønlandsk og ikke på andet- og fremmedsprogsundervisning.

Selvom dansk for de fleste grønlandske elever læres som fremmedsprog, undervises der på modersmålsniveau med materialer, der er beregnet til de danske elever eller også materialer til specialundervisning, dvs. først og fremmest til læseundervisning, hvor eleverne laver noget stavetræning, læseøvelser og lign. uden at sige så meget på dansk. Mange elever har gode evner til mekanisk op-

læsning, men det er først, når eleverne skal være aktive sprogbrugere, specielt mundtligt, at det viser sig, at alt for mange elever faktisk ikke har lært at udtrykke sig på dansk, jf.:

... alt for mange har ikke haft mulighed for at blive aktive sprogbrugere, fordi al for megen danskundervisning baserer sig på forældede modersmålstraditioner og ikke på moderne fremmedsprogspædagogik. (Karen Tommerup Jensen, 1997).

Der er endnu ikke udviklet et moderne færdigt system til undervisning i dansk som fremmedsprog i Grønland. Dog viser eksamensresultaterne fra de seneste år, at gennemsnitskaraktererne både i mundtlig eksamen og eksamen i sprogforståelse i dansk er faldende, mens gennemsnitskaraktererne i skriftlig eksamen i dansk er stigende. Dette illustrerer netop den samme problemstilling, som nævnt før, at man ikke lærer at være aktiv bruger eller at bruge sproget i tale. Det kan også nævnes, at nogle folkeskoler i Grønland har etableret samarbejde med deres venskabsbyer både i Danmark og i Island, hvor en klasse tager til landet og lærer noget om dets sprog, historie, kultur m.m.

Dansk i gymnasiet (GU)

Selvom sprogundervisning i dansk ikke har haft en særlig stor betydning i folkeskolen, har dansk fungeret som første sprog på GU. GU er baseret på monokulturelle undervisningsprincipper, og alle fagene på GU ifølge bekendtgørelse nr. 748 af 29.juni 2006 har det samme niveau som de danske gymnasieskoler, undtagen selvfølgelig i faget grønlandsk.

Her er det så op til de enkelte lærers evne til at etablere en bro mellem sit eget fagspecialiserede univers og elevernes erfaringsverden (= kultur). Hvis lærerne ikke reflekterer over deres eget univers, vil dette medføre at grønlandsk-sprogede elever vil have svært ved at indleve sig i denne dannelses-tænkning. Men pga. den manglende anvendelse af andet- og fremmedsprogspædagogik eller mangel på lærerkræfter, der har kendskab til fremmedsprogspædagogik, og pga. manglen på en brobygning mellem de to skolesystemer, folkeskolen og gymnasieuddannelsen, skabes der en kløft mellem 2 sprogverdener og kulturer, hvilket også medfører de store frafaldsprocenter i de gymnasiale uddannelser.

Fra skoleåret 2000/2001 har man forsøgt at overvinde dette problem ved at indføre et nyt fagbilag, nemlig *Dansk i Grønland* med udgangspunkt i fagdisciplinen *Dansk som andetsprog*. I evalueringen erkendes det, at det traditionelle fag er uegnet til den grønlandske elevgruppe, fordi dansk dannelses-tradition er

fremmed for grønlandske elever (Evaluering med forsøg i Dansk i Grønland 2003). I den nye forsøgsordning vil man således nedtone mængden af historisk læsning af dansk litteratur for at give rum til mere arbejde med dansk sprog og kommunikation for at fremme de grønlandske elevers dansksproglige kompetencer. Danskundervisning er således ændret fra at være litterært orienteret til andetsprogsundervisning, hvor den sprogfagdidaktiske metode primært tager udgangspunkt i elever, der har grønlandsk som modersmål, og som først i kontakt med det omgivende samfund, herunder skole, lærer dansk. Dansk som andetsprog i uddannelsessystemet er en betegnelse for sproglige minoriteters brug af dansk, jf.:

Samtlige dansklærere ser den ændrede vægtning af forholdet mellem historisk-litterær læsning og sprogligt arbejde som en entydig gevinst. 68 % af eleverne mener, at det er positivt, at de har arbejdet mere med det danske sprog og mindre med den ældre danske litteratur. 71 % af eleverne siger, at de gerne så endnu mere tid brugt på at arbejde med det danske sprogs praktiske anvendelse. (Evalueringen med forsøg i Dansk i Grønland 2003).

Der tilstræbes en sammenhæng mellem den skriftlige og mundtlige side af danskundervisningen, så skriftlige arbejder tager udgangspunkt i tekster, der er gennemgået mundtligt. Moderne arbejds- og undervisningsformer er taget ind, så en del af undervisningen foregår som gruppearbejde omkring projekter, og det også kan være i samarbejde med andre af skolens fag. Begge arbejdsformer afsluttes med både mundtlig og skriftlig eksamen.

GU-reform og fagkonsulent i dansk i Grønland

Daværende Grønlands Hjemmestyre (nu: Selvstyre) overtog pr. 1. januar 2009 den regelfastsættende myndighed og administration af GU-uddannelsen og de to andre grønlandske uddannelser til højere handelseksamen og tekniske eksamen. Før 1. januar 2009 blev de gymnasiale uddannelser i Grønland reguleret ved regler fastsat af undervisningsministeren i Danmark.

Departementet for Kultur, Uddannelsen, Forskning og Kirke (KIIIN) arbejder nu på at gennemføre en reform af det gymnasiale område, som skal være gældende fra skoleåret 2011/12. Der er derfor i det seneste års tid blevet arbejdet ihærdigt på GU-reformen. Der er blevet ansat en fagkonsulent i dansk i Grønland, som skal løse praktiske pædagogiske problemer og udfordringer. Fagkonsulenten skal videregive eksempler på og ideer til god undervisning i faget

dansk i Grønland. Endelig er fagkonsulenten redaktør i forbindelse med udvikling og produktion af undervisningsmaterialer i faget dansk i Grønland til de gymnasiale uddannelser, da reformen vil medføre ændringer af både fagstruktur, indhold, undervisningsformer og evalueringsmetoder. Hermed skabes der grundlag for, at de grønlandske gymnasiale uddannelser i højere grad end i dag kan udformes med udgangspunkt i grønlandske behov og grønlandsk kultur.

KIIIN iværksætter også i foråret 2010 forsøgsundervisning med elevcentreret pædagogik på de gymnasiale uddannelser. Samtidig er fagene grønlandsk og dansk med ansættelsen af fagkonsulenter i de 2 fag styrket med en reformbaseret faglig udvikling af de to fag. Der bliver arbejdet med udvikling og udgivelse af undervisningsbøger til undervisningen.

I lovforslaget har man foreslået en tværfaglig undervisning både i dansk og grønlandsk med 20 timer om året, hvor en grønlandsk lærer og en dansk lærer samarbejder tværfagligt i håb om at forbedre sprog- og kulturforståelsen mellem grønlandsk og dansk. Der arbejdes også for at skabe materialer til disse faglige kombinationer, og det er KIIINs plan, at man inddrager flere bøger, relevante materialer og en bedre og mere elevcentreret undervisning ved at bruge elevernes kulturelle erfaringer og baggrunde i selve undervisningen.

Den vestnordiske dimension

Folkeskolen har – specielt på yngste- og ældstetrinnet – en mulighed for at få undervisning i nabosprogsforståelsen, herunder den vestnordiske dimension (som omfatter Grønland, Island, Færøerne). Derfor er det op til Inerisaavik/Institut for Uddannelsesvidenskab at skulle implementere dette mål gennem læreplaner. Inerisaavik/Institut for Uddannelsesvidenskab har nemlig til hovedopgave at understøtte den enkelte elevs kompetenceudvikling i henhold til Atuarfitsialak/Den gode skole.

Det må også nævnes, at de nordiske lande opfordres i Vestnordisk Råds rekommandation 5/2006 til at indføre undervisning i de vestnordiske landes historie, samfundsforhold, kultur og sprog som fast bestanddel af undervisningsplanerne i folkeskolerne på forskellige og passende klassetrin. Angående implementeringen af nabosprogsundervisningen findes der allerede læringsmål i læreplanerne, som kom i forbindelse med Atuarfitsialak/Den gode skole, der giver mulighed for undervisning om vestnordiske relationer. Dog må det påpeges at en præcis formulering som f.eks.: “at gøre eleverne bekendt med vore vestnordiske nabolandes historie, samfundsforhold, kultur og sprog” – ikke er beskrevet tydeligt i læringsmålenes nuværende udformning.

Derfor foreslår Inatsisartut (tidl. kaldt for Landsstyret) at der indarbejdes en mere præcis formulering vedrørende den vestnordiske dimension, når læringsmålene skal revideres inden for de kommende år. Som opfølgning af dette forventer Inerisaavik at tage hul på revisionen af læringsmålene efter sommeren 2011, således denne vestnordiske dimension tydeligere kommer ind i folkeskolen og i undervisningsmaterialerne.

Litteratur

Inerisaavik: Folkeskolens afsluttende prøver, Dansk og engelsk, prøver, evaluering, undervisning 2003, 2004, 2005, 2008, 2009.

Jensen, Karen Tommerup, 1997: *Dansk i Grønland – fra læseplan til virkelighed* <http://inet.dpb.dpu.dk/infodok/sprogforum/spr9/tommerup.html>

Lyberth, Mette L., 2006: *Hvis sprogkompetence er det? – en kritisk diskursanalyse af tosprogedes uddannelsessituation på Midtgrønlands Gymnasiale Uddannelse (GU)*. Institut for Sprog, Litteratur og Medier, Ilisimatusarfik

Undervisningsministeriet, 2003: *Dansk i Grønland – fagbilag*

Undervisningsministeriet, 2003: *Evalueringsmedforsøg i Dansk i Grønland 2003*

Undervisningsministeriet, 2006: *GU Bekendtgørelse nr. 748 af 29. juni 2006*

Undervisningsministeriet, 2008: *Råd og vink – om Skriftlig Dansk i Grønland 2003-2007*

Hjemmesider:

Grønlands Statistik www.stat.gl

Institut for Uddannelsesvidenskab: www.inerisaavik.gl

Selvstyrets hjemmeside: www.nanoq.gl

Summary

Instruction in the Danish language as a compulsory subject in Primary School has now existed for more than 50 years in Greenland. The status of the Danish language has been changing both in the educational sector as well as in society; all depending on the situation of the political development, which has under-

gone a modernization period during 1950-60s, as well as the late 1970's with the introduction of Greenlandic Home Rule, and particularly today (2010) where Greenland has gained Self-Government. The article mainly highlights the overall teaching situation in Greenland, with special focus on Danish as a subject in both Primary and Secondary (high-school) education.